

1.
KEMPELEN,

A VAKOK JÓTEVŐJE

Az egyik washingtoni ujságban riport jelent meg arról, amit a cikk írója az ottani Library of Congressben tapasztalt, ahol a vakok számára készült könyvek osztályát látogatta meg. A több mint 60 esztendőös hatalmas könyvtár sok minden egyéb között arról is nevezetes, hogy már megnyitása alkalmával külön szakosztály volt benne a vakok részére készült könyvekből. Ez a gyűjtemény ma már külön hatalmas könyvtárt tesz ki, sok tizezer kötettel. Felbecsülhetetlenül nagy jótétemény a világtalanok számára.

Ami a cikkből engem különösebben érdekelt, az, hogy az író azt a felvilágosítást kapta a könyvtárban, hogy egy párisi üzletember volt az, akinek először támadt ötlete arra, hogy a vakok számára a domboru nyomtatás által tegye lehetővé az olvasást. A cikk szerint ennek a párisi firfiának Valentin Haüy volt a neve. Ez a Haüy röviddel a francia forradalom kitörése előtt megismerkedett egy Maria Theresie Paradis nevű, akkor már híres vak zongoraművésznővel. A nő állítólag akkor még teljesen tehetetlen volt bármire a művészetén kívül. Haüy tanítani kezdte s közben jött rá, hogy domboru írás vagy nyomtatás segítségével a vakok igen könnyen megtanulnak folyókonyon olvasni. Haüy a cikk szerint ki is dolgozott egy ilyen kezdetleges domboru ábécét és ennek segítségével tanította meg a vak művésznőt olvasni.

A történet meghatározó és csak egy hibája van, hogy nem igaz.

A domboru olvasás első kezdeményezője nem ez a párisi ember volt, hanem a híres magyar, Kempelel Farkas. — ő volt az, aki Maria Therese Paradist megtanította olvasni és írni.

A hiteles történet ez:

Paradis tanácsos Mária Terézia magyar királynő udvarának volt egyik magasrangu hivatalnoka. Az ő leánya volt a későbbi énekesnő (és nem zongoraművész, mint a washingtoni cikk mondja), aki vakon született. Ez a tragédia annyira meghatotta a jószívű Mária Teréziát, hogy elvállalta a vak gyermek keresztanyaságát és megengedte, hogy az ő nevére kereszteljék. A leányt gondos nevelésben részesítették, de testi hibája miatt írni-olvasni nem tanulhatott meg. Gyönyörű hangja volt és híre felserdült, már sokszor szerepelt az udvari hangversenyeken is.

A leány már tizennyolc esztendő volt, amikor Mária Terézia magához hívatta Kempelent s megkérte, hogy mint elismert ezermester, próbáljon valami módszert kitalálni, amivel a tehetséges vak leányt meg lehetne tanítani írni és olvasni. Kempelennck akkor már nagy híre volt, mint valóssággal varázsló tehetségű mechanikusnak, főképen a világhírűvé lett sakk-automata révén, amelynek igazi titkát ma sem ismerjük pontosan. Ez a sakkozó gép olyan személyiségekkel játszott, mint Napoleon, Franklin, Benjámín, Katalin cárnő és mások s mindig győzött. (Kempelen halála után a gép Amerikába került és egy philadelphiai múzeumban, tűzvészben pusztult el.)

Kempelen természetesen igyekezett eleget tenni a királynő kérésének. Próbálkozásai közben rájött, hogy a szem szerepét a világtalanoknál az ujjaknak kell átvenni, hogy azoknak érzékenysége a tapintás révén vigye az agyhoz a kitapintott dolog vagy betű értelmét. Rögtön kísérletezni kezdett ebben az irányban és az eredmény azonnal jelentkezett: a papírra késsel rákarcolt betűt,

It occurred to him that it might help the blind, and he gave a talk on his system at a French school for the blind. One of the students was Louis Braille, a businessmaker and his fourth year.

THE PAVILION

Blind was due to the Pavilion of Congress. Young, far from being the former Disposition of the elderly blind, called on him for his sympathy. How difficult it is for persons to get blind at the should have a own.

He agreed. Miss Giffin to interesting stories determined what to do for the decades of had her ups and downs. Next librarian for the blind. Public service national. Th after two years that she found a national Library which was Raymond and H street N.W. organization a Federal aid of \$5,000. Its Senator Gore and he was b

3.

Irt: VASVÁRY ÖDÖN

amelynek nevét megtanulta a leány, a papír másik oldalán kitapintotta. Ez a primitív kísérlet volt a dombornyomásos olvasás kezdete, amit már Kempelennek is könnyen sikerült tovább fejlesztenie, úgy hogy a vak leány rövidesen folyékonyan olvasott bármit.

Kempelen ugyancsak dombornyomású módszerrel írni is megtanította a leányt, amit ezen az alapon a világ első írógép-kísérletének is mondhatunk. Az ötlet kétségtelenül Kempelentől származott.

Hogy mindez nemcsak szóbeszéd és gyerekes próbálkozás, annak a bizonyítására, hogy mindent a magyarok találtak ki (ez különben az oroszok specialitása a saját javukra), azt a következő adat kétségtelenül bizonyítja:

Paradisnak leánya 1779 június 15-én maga írt levelet Kempelennek Pozsonyba, még pedig a Kempelen által szerkesztett készülékkel. A levelet az akkor már létező pozsonyi lap teljes egészében leközölte. A leány azzal kezdi levelét, hogy Kempelen most a saját találmányának első termékét tartja a kezében. A vak tanítványt a legnagyobb boldogság tölti el, hogy Kempelen készülékével írva irt s azt hiszi, hogy ezt olvasva, a felhaladó szemében is megjelenik a könny. A leány kéri Kempelen engedelmét, hogy hálából második atyjának tekinthesse.

Paradis Mária Theresia azután végigjárta egész Európát, mint híres énekesnő. Szeme világát nem nyerte vissza soha, de írni és olvasni mindig tudott, mert Kempelen készülékét állandóan magával vitte. És állandóan hirdette, hogy élete legnagyobb ajándékát és boldogságát a magyar Kempelennek köszönheti.

